मेण्डक महाजन

—भिक्षु सुबोधानन्द

मेण्डक महाजन

[बौद्ध कहानी]

थसप्पू धर्मदान ब्यूह.
रत्नमाया. उ. दिल्लीबजार
१५।२।१०२९
ज्येष्ठ पञ्चमी.

अनुवादक

भिक्षु सुबोधानन्द

(गणमहाविहार–कान्तिपुर)

प्रकाशिका

रत्नमाया उपासिका

(दिल्लीबजार–कान्तिपुर)

नेपाल.

प्रथमावृत्ति १००० } बुद्ध सं.–२५०८ / ने. सं. १०८४ { मू० ।३

समर्पण

गुपिं श्रद्धालु दातापिसं बुद्धकालिन समय निसें थौं तक सहयोग बिया वै च्वन, अथवा बीतिनी, अपिं तृकालया दातापिंगु शान्ति-कामनाया, पुण्यस्मृतिस ।

निगू शब्द

थ्व मेण्डक महाजनया कथा वस्तु, पालिवाङ्मय त्रिपिटक ग्रन्थे दुथ्याना च्वंगु धम्मपद अट्ठकथाया बाखँ खः। थ्व बाखँया सारांश गुपिं मेण्डक महाजनादि पुण्यवान्पिसं अतीतकालया छगू जन्मे महान दुर्भिक्ष समय, थःगु पित्यागु दुःख वेदना यात नं वास्ता मतसे श्रद्धा सम्पन्न नुगलं प्रत्यक-बुद्धयात भोजन दान बिया पुण्य संग्रह यात।

उगु दानमय पुण्यया प्रभावं अमिगु आशीकानुसार उगु हे जन्मे तत्कालिक फल प्राप्त जुया अमिगु मनोरथ पूर्ण जुल। अले मति तुनाथें पुरे जूगु जुयानिति लोकोपकार आवश्यक बखत दानकथं वा, भोजनादि दान बिया दुर्भिक्ष समयया पित्यागु दुःख जनसमुहया शान्तयाना बिल।

उकिं थ्व बाखँ सफू श्रद्धालुपिनिगुनिंति दानया महत्व सीकेत अत्यन्त उपयोगी ज्वी भालपा विचार ब्यूह्म विद्यालक्ष्मी उपासिका (भोजपुर) यात नं धन्यवाद बिया।

तदनन्तर थ्व धर्म सफू प्रकाशनार्थ श्रद्धा तया अभिभार कयादीह्म दिल्लीबजारया रत्नमाया उपासिका खः।

वेकः नं थ्व सफू प्रकाश यायेगु इच्छा याना दीगु कारण वेकःया जन्मदाता माँ लतँमायाया पुण्यस्मृति जुयाच्वन।

वेकःया माँ लतँमाया विक्रम संवत् १९३४ सालं जन्म जुल। मनुष्य जन्म कया थं इले बिले दानादि पुण्य संग्रह याना जीवन हना चय् न्यादँ दुबले, विक्रम संवत् २०१९ सालया फागुण कृष्णपक्ष पञ्चमी, बुद्धबार खुनु, न्हिनसिया ४।३०, प्यता त्या इले अनित्य जीवन तोता दीवंगत जुया म्हाल।

अले माँया गुण स्यूह्म म्हायमचा रत्नमायाँ थःगु कर्तव्य समझे जुया परलोक म्हाह्म माँ प्रमुख, अबु, दाजु तताफिंगु व थःह्म स्वामि यागु नं गुण लुमंका, दीवंगत बन्धुपिंगु सत्गति व सुख शान्ति निर्वाण कामना याना, थ्व धर्म सफू पिदना दीगु जुल। उकिं वेकः रत्नमाया उपासिकाया श्रद्धायात लेखकं साधु वाद बिया। हानं आशायाना थथे हे श्रद्धालु दातापिनिगु सहयोगं तथागतया अमृतमय लोकोपकार शिक्षा अभिवृद्धि ज्वी धका। उकिं पाठकपिसं थ्व धर्म सफू स्वया दानादि कुशल कर्मं थःथःगु भाग्य देकेगु कुतःह व, माँ बौ पिनिगु अनन्त गुणयात लुमंका सेवा यानादिपिं जुया जीवन हना दिल धाःसा लेखकया परिश्रम सफल ज्वी भापा च्वना। अस्तु,

—सुबोधानन्द

"नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्ध स्स,"

"मेण्डक महाजन या" बाखँ

"सुदस्सन्ति" थ्व धर्म देशना भगवान् शास्ता भद्दियनगरे जातिया धयागुबने विहारयाना बिज्याना च्वंगु बखते मेण्डक महाजनया निमित्तकया आज्ञादेका बिज्यागु जुल ।

शास्ता बुद्ध अङ्गुत्तराप धंगु थासे चारिका या यां मेण्डक महाजन यागु व, वया भार्या चन्द्रपद्मा, काय्‌म्ह धनञ्जयसेठ, भौम्ह सुमनादेवी, छय्‌म्ह विशाखा (महाउपासिका), दास पूर्ण धयाम्ह । थुपिं पुण्यवान् पिनि—स्रोतापत्तिफल प्राप्तज्वीगु हेतुयात तथागतं खंका बिज्यासे भद्दियनगरे बिज्याना जातियाबने बिहार याना बिज्यात ।

उगु बखते मेण्डक महाजनं शास्ता बुद्ध बिज्यात धैगु खबर न्यन। थ्व महाजनया नां छाय् मेण्डक जुल धाःसा, महाजनया छेँ ल्यूने अड्ढकरीस (च्यापिति जग्गाय्) सल, किसि, दोहँ पाय्धिकपिं लुँया फैचात स्वरूपगु सुवर्ण खानी पृथ्वी तछ्याना प्याहाँ वया च्वंगु थितुं थीक म्हःल्वाका च्वंपिंथें खनेदेकः उत्पन्न जुया च्वंगु ऐश्वर्यं परिपूर्णम्ह जुयानिंतिं मेण्डक महाजन धाःगु खः।

उगु खानी उत्पन्न जुया च्वंपिं सुवर्णमय फैचा-तेगु म्हुतुं न्यागु वर्णया सुगन्ध धाः न्ह्याना च्वंगु दृश्य, कोलुया च्वंगुथें च्वंकः—घ्योः चिकं, कस्ति आदि सुमधुर पान व वस्त्रालंकार,, तथा लुँ वह आदि आवश्यक जूगु नं प्याहाँ वया च्वंगु जुल। हानं आवश्यक कथं व छम्ह सुवर्णमय फैचिया म्हुतुं प्याहाँ वैच्वंगु, घ्योः चिकं, कस्ति तुयागु रस (= खुरु), वस्त्र गा, वथें हे हिरञ्ज, सुवर्णादि यदि माल धाःसा सकल जम्बुदीपवासीपिंत माक्को हे प्राप्त ज्वीगु जुया च्वन।

उकिं उक्तानुरूपं भोग सम्पत्ति व विविधलक्षणं

पूर्ण जुया च्वंम्ह पुण्यवान् सेठ जूयानिंतिं नं वस्पोलया नां मेण्डक महाजन धका प्रख्यान्त जूम्ह जुल ।

व महाजनं पूर्वजन्मे छु कर्म याना वोगुलि उजागु महान श्रीसम्पत्ति प्राप्त जुगु खः । उकिया वर्णना क्रमश थथे धका सीके माःगु जुल ।

न्हापा छगू समय विपस्सि बुद्धलोके उत्पन्न जुया बिज्याना च्वंगु बखते, (थ्व मेण्डक महाजन धयाह्म) उबले अवरोज धयाह्म महाजनया भिंचा जुया च्वन । भिंचाह्म सिया ना नं पाजुह्म सिया नां थें अवरोज नां जुल । उगु बखते वया पाजुम्हेसिनं विपस्सि सम्यक् सम्बुद्धयात बिज्याकेयानिंतिं गन्धकुटी महाविहार देकेगु आरम्भ यात । उबले व वया पाजुयाथाय् वना धाल— पाजु ! थ्व गन्धकुटी विहार झीपिं निह्मजाना देके मज्यूला धका न्यन । पाजुम्हेसिनं लिसः बिल–भिंचा ! जि जुलसां मेपिंस्वया असाधारणह्म जूयानिंतिं थ्व गन्ध-कुटी विहार जि याकचां हे देके धया बिज्यात । अले व भिंचाह्म अवरोज महाजनं थथे मतीतल–पाजुं थ्व थासे गन्धकुटी देकुसेंलि, थ्वया न्ह्योने थुगुस्थानेलाक कुञ्जर-

शाला देका (तथागत यात) अर्पणयाय्‌ धंगु विचारं निर्णय याना बिज्यासे व महाजनं कुञ्जरशाला निर्माणयानिंतिं आवश्यक सिँ आदि माः माःगु जंगले काय्‌के छोत।

उगु कुञ्जरशाला देकेयानिंतिं गुकथं देकेवले उकिया श्रीसोभा युक्त ज्वी उगुहे प्रकारं थःगु पवित्र श्रद्धां देके बिल। छगोःथां स्वर्णालंकारं जरेयाके बिल, छगोःथां रजतमय (वह) या अलंकारं जरेयाके बिल, छगोःथां मणिरत्नया अलंकारं जरेयाका देके ब्युगु जुल। उक्तानुरूपगु थां यात ल्वेःकः मेन्त (थांया च्वे च्वनीगु सिं), निदा, चौकोश, लुखाद्वा, झ्या, मुसी, थाय्‌मा आदि, पौ चीगु, आय्‌पा स्मेतं फुक सुवर्णादि अलंकारं जरेयाका माक्क गृहनिर्माण ज्वलं तयार जुसेंली, गन्ध-कुटी महाविहार देकुगुयात ल्वेःक न्ह्योने मोहराय्‌संतुं विपस्सि तथागतयात बिज्याकेयानिंतिं सप्तरत्न मयं युक्तगु कुञ्जरशाला देकल। उगु कुञ्जरशालाया च्वेः पाखे ख्वातुसे च्वंगु ध्वाउँलाःगु सुवर्णमय ज्याच्वंगु मोहराया मष्टके प्रवालमय गजुथें च्वंक निर्मित याना तःगु जुल।

हानं कुञ्जरशालाया दुने दथ्वीलाक रत्नयागु

मण्डप देका, उकी धर्माशन प्रतिस्थापन यात। व धर्माशनया तुति खोलेनं ख्वातुक रत्न जरेयाना तःगु जुया च्वन। उकियात ल्वेक धर्माशनया प्यंगू खोः दिकेत हानं लाकाँसिँथें (= दिकेगुथाय्) प्यह्म लुँयापिं फइचिया मूर्त्ति देकातल। वथें निम्ह लुँयापिं फइचा देका तुति दिकेगु आसन तःले खने देक तया तल। हानं उगु मण्डपयात खुह्म लुँयापिं फइचिया मूर्त्तिं चाःउइका माः माःथाय् तया तःगु जुया च्वन।

उगु धर्माशन ह्लापां सूत्रकां थाके बिया, दथुइ पाखे लुँयागु सूत्रकां थाका ल्यूने लिथँसा पाःकां थाके बिया, उकिसंतुं चन्दनमय (श्रीखण्डयापिंथें च्वंक) अपसराचित्रालंकार युक्तगु जुया च्वन। थुगु प्रकारं माः माःगु अलंकार युक्त ज्वीक कुञ्जरशाला निर्माण कार्य सिधेका, बिज्यात।

अले उगु कुञ्जर शालाया महोत्सव (पनिष्ठा) यायेत अवरोज महाजनं विपस्सि सम्यक् सम्बुद्ध प्रमुख ख्वीच्यादोल भिक्षुसंघपिंत निमंत्रणा याना, तथागत प्रमुख भिक्षुसंघपिंत प्यलातक ह्लिथं भोजनादि दानबिया

च्वन,। अवसानया दिने प्रत्यक भिक्षुपिं त त्रिचीवर सहित महादान ब्यूगु जुल। उगु त्री चीवर दाने नवक भिक्षु पिंत हे दोछि मूल्य वंगु प्राप्त जुल।

थुगु प्रकारं विपस्सि बुद्ध भगवानया पाले अवरोज महाजनं विविधाकारं पुण्यकर्म यात। उगु पुण्यकर्मया प्रभावं आयुपरियोसाने अनं मृत्यु जुया वना देवलोके उत्पन्न जुल। तथा मनुष्य लोके नं जन्म कया उगु पुण्यया फल भोग ताकाल समय तकं दिब्य व, मनुष्य लोके अनुभव या यां, थुगु भद्रकल्पे वाराणसी नगरे महाभोग सम्पन्न कुले जन्म कया, वाराणसी महाजन धायका बिज्यात।

व महाजन छन्हुयादिने जुजुया चाकरी वं बले, मार्गसं पुरोहित खना नापलाबले, पुरोहितयाके थथे न्यना बिज्यात। आचार्य छु खःले, नक्षत्रजोग स्वया बिज्या मखा ?

खः महाजन नक्षत्र स्वयागु दु, मेगु ज्या जिमि दुगु मखु छुयाय्, धका, आचार्य लिसः बिल।

महाजनं–एजुसा ज्योतिष शास्त्रानुसार गबले छु ज्वीगु दु धका न्यन।

पुरोहितं–दुर्भिक्षभय दु धका लिसः बिल।

महाजनं–गुबले अथे ज्वी धका न्यन।

पुरोहितं–थनं स्वदँलिपा महादुर्भिक्ष भय उत्पन्न ज्वी धाल।

थुगु प्रकारया भविष्ये ज्वीगु खँ न्यना, वाराणसी महाजनं उगु भयं त्राणया निंतिं आपालं बुँई वापिका अन्न संग्रह यात। हानं छेँ दुगु धनयानं, वा हे न्याना कया झिनिदोलः त्या कोठा (=भखारी) देके बिया उगु कोठा फुक वां जाय्का तल। कोठाय् मन्ह्यंगु वा, त्यप आदि थले तया, बाकि दनीगु वा, बँय् गाँम्हुया सोत्थुना नं, अवशेष वा, चानापं मिलेयाना, अंगले बँइला जतन याना तया तःगु जुल।

व वाराणसी महाजनं जब समय बिते जुजुं स्वदँ पुला वना दुर्भिक्ष समय थ्यंकः वसँलि, अले सचे याना तःगु वा कोठां वा क्व काकां थःगुपरिवार सह नोकर चाकरपिंत थ्यंकनं नके त्वंके याना, कोष्ट कोष्टांगारे व

त्यप आदि थले तयातःगु वा नया फुसेंलि, उथाय् थः थाय् च्वना च्वंपि सकलें सेवकपिंत सःता, महाजनं धया बिज्यात। सेवकपिं! आःछिपिं सकलें पर्वतादि जंगले वना थःगु जीविकाया हुं। हानं सुभिक्षकाल जुयव जिथाय् वेः न्ह्याँपि वोसां ज्यू। वेगु इच्छा मदुपिं वना च्वनाथाय् हे, अनसं जीविका याना च्वंसां ज्यू धका, सेठं सकल सेवकपिंत वचन बिल।

अपिं सकल नोकर चाकरपिस नं, महाजनया वचनयात स्वीकार याना बिदाकया यथा योग्यगु स्थाने वंगु जुल। अले व महाजनया छेँ ज्या याइह्म केवल पुर्ण धयाह्म दास छह्मजक ल्यंका तल। उथाय् महाजनया गृहे महाजन व महाजनया भार्या, काय्, भौ, पूर्ण धयाह्म दास जम्मा थुपिं न्याह्म जक दनीगु जुल। अपिं न्याह्मसिया जीवन हनेत ल्यंदनीगु पृथ्वीले गाँम्हुया तया तःगु वा लिकया माको माको वा सुया भोजन यायां वनं फुगु अवस्थाय् थ्यन। हानं अंगले चा नापं मिले याना बँ इलातःगु वनं अंगःया बँ प्वला लखंप्याका चाय् ल्वाक ज्याःगु वा छुटे याना कया उकि हे भोजन

ता:लाका म्वाना च्वनेया निंति दुगुलिं जीवन हना च्वन ।

उक्कानु रूपं जीविका या यां अंगले इलात:गु वानं फुइगु अवस्थाय् थ्यन । अले व महाजनया भार्यां बिचा यात अंगले के पाखे भति भति ल्यं दनीगु वा नं, बँ पोलाकया फकोनं अलसी मचासे ल्ययाकया बह्ल वह्ल, चाय् ल्वाक: ज्याना च्वंगु प्याका वा, निमनाति माला काल । व हे वा सुया छमनाजाकि दुगु नं दुर्भिक्ष समयया पित्यागु दु:खं पीडित मनूत आपालं खुँत दु धका, खुया काइगु भयनं, उलि जाकि सुरक्षायाना तेगु निंति थलचा छगले तोपुया तया, बँ म्हुया सोत्थुना तल ।

कन्हे खुनु सुथे वाराणसी महाजन राजोपस्थान याना छेँ ल्याहाँ वया पित्यागु बखते थ:ह्म जहान याके थथे न्यन ।

भद्रे ! पित्यात छुं नय्‌गु मदुला धका ।

महाजननीनं–दुगु यात मदु मधासे, स्वामी ! आ: छमना जाकि दनी धका लिस: बिल ।

महाजनं–गन तया तया धका न्यन ।

महाजननीनं–खुँयागु भयं बँ म्हुया दुने सोत्थुना तया धाल ।

महाजनं ए-जूसा वजा कि लिकया जा भतिचा थु धका महाजननी यात आज्ञा जुल ।

महाजननी नं साहुयागु खँ न्यना थ:गु छेँ दनीगु जाकि प्रमाणानुसार निवेदन यात। स्वामी ! दुगु जाकिया यागुदेका नल धासा: झीत: निक:यात आहार गाके ज्यूनी, । भोजन थुल धा:सा छक:यात जक गाइ धका निवेदन याना, छु देके धका वचन फोन ।

उथाय् महाजनं थ:झ भार्यायात धाल–झीत मेगुकथं ता:लाका यैथें मच्वं, दुगु जाकिया (थौं झी अन्तिम) भोजन नयाहे सिनावने धका भोजन हे थ्वीगु वचन बिल ।

अले साहुनी नं छमवा जाकि दुगुया भोजन थुया दुपिं न्याह्म परिवारपिंत नं भाग थछि बराबर भोजन ताना, महाजनयात भोजन न्ह्योने तया बिल ।

उगु बखतेलाक सुदूर हिमालय च्वंगु गन्धमादन पर्वते बिज्याना च्वंह्म प्रत्यक–बुद्ध समापत्ति (ध्यानं) दना बिज्यागु जुया च्वन। समापत्तिभावनाय् दुने बिज्याना च्वंतल्ले, समापत्ति(ध्यान) या, बलं पित्या धैगु दै मखु। समापत्ति भावनां दना बिज्याइपिनि तसकं हे जथराग्निं प्वाथे पूर्थे च्वंक पित्याइ हँ। उकिं वसपोल निरोध समापत्ती बिज्याइपिसं (भिक्षा) प्राप्त ज्वीगुथाय् स्वया बिज्याइगु जुया च्वन। उखुनु दान बीपिं श्रद्धालुपिंत, व दान पुण्यथा प्रभावं सेनापति स्थान तकनं प्राप्त ज्वी फु, मेमेगु सम्पत्ति आदिनं लाभ ज्वीगु जुया च्वन।

उकियानिर्ति वसपोल प्रत्यक–बुद्धं दिव्य चक्षु ज्ञानं स्वया बिज्याबले सीका बिज्यात सकल जम्बुदीपे दुर्भिक्ष उत्पन्न जुथा च्वंगु व, हानं बाराणसी महाजनया गृहें नं न्याह्म परिवारपिंत केवल छमना जाकियो भोजन तयारी जुया च्वंगु इत्यादि खंका बिज्यात।

अले वसपोल प्रत्यक–बुद्धं बिचारयाना स्वत थुमिसं श्रद्धातया भिक्षा दान बिया, जित संग्रहयाय् फैला धका। महाजन परिवारया श्रद्धाभावं भोजन भिक्षा

बिया संग्रहयाय् फैगु समर्थ भावादि फुक सीकालि, पात्र व चीवर ज्वना बिज्यासे, वसपोल प्रत्यक-बुद्ध (उगु हे क्षणे) वाराणसी महाजनया भोजनयाय् त्यों बले, व महाजनया न्ह्योने लुखाया सन्मुखे, महाजनं खनेदेकः दना भिक्षा बिज्याना च्वन।

महाजनं अथेक लुखापाखे सोबले प्रत्यक-बुद्ध भिक्षा बिज्याना च्वंगु खना मने प्रसन्न भाव उत्पन्नयाना थथे बिचार यात। न्हापानं जिमिसं श्रद्धापूर्वक बाँलाक दान बिया वे मफुगुलिं हे थुगु प्रकारया दुर्भिक्ष (आहार अभावगु) दुःख स्वया च्वने माल थका सीका। न्ह्योने थःत तानातःगु भोजनया बारे बिचायात। जि थ्व भोजन नल धाःसा केवल छन्हुया जक पित्यागु दुःख निवारण ज्वी। तर थ्व भोजन थौं जि वसपोल भिक्षा बिज्याम्ह प्रत्यक-बुद्धयात दान बिल धाःसा, थ्व दानमय पुण्यया प्रभावं अनेक कल्पकोटी परियत्तं जित हित ज्वी थका बिचारयाना बिज्यासे, थःगु पित्यागु दुःख वेदना यात सहयाना, उगु भोजन दुगु देमाकया छखे बाँलाक तल।

अले व महाजन वसपोल प्रत्यक्ष–बुद्धया न्ह्योने वना, सादरपूर्वक पञ्चाङ्ग वन्दनायाना, प्रत्यक–बुद्धयात छें दुने आशने बिज्याका, तुतिसीका सुवर्ण दयकातःगु पाद आशने तुतिपाली तय्का गौरवं स्वागत यात ।

उथाय् महाजनं थःगु भोजन देमाःकया हया वसपोल प्रत्यक बुद्धया भिक्षापात्रे श्रद्धां भोजन प्वंका बिल, देमाय् बाकी दनीगु भोजन हानं फुकं तया बी, त्योँ बले प्रत्यक बुद्ध ह्लातिं पात्र तोपुया बिज्यात ।

अले उथाय् महाजनं प्रत्यक बुद्धयाके बिन्तियात भन्ते ! थ्व भोजन छमना जाकिया भोजन थुया नं न्याह्म सित भागं थच्छि इनातःगु छगू भाग भोजन खः, जिं निगू भागयाय् मफु । उकिं जित बरु छपिसं थुगु लोकया संग्रहयाना बिज्याय् मते, थ्व भोजन छुं हे बाकि मल्यंक दान बीगु इच्छा धया फुकं हे दान ब्यूगु जुल । महाजनं श्रद्धां दान बी धुंका थथे प्रार्थनायात,–भन्ते प्रत्यक बुद्ध ! थ्व दानमय पुण्यया प्रभावं थनं लिपा गुउँजन्मे नं गबलें हे थथे दुर्भिक्ष जूगु स्वे म्वालेमाः । बरु थनंलिपा जिं सकल जम्बुदीपवासीपिंत वा पुसा

धाक्को माक्को वी फुह्म ज्वीमाः। थःगु ह्मतिं ज्या याना जीविकायाग् म्वालेमाः। हानं जिगु (१२५००) भिंनिदोल त्या वा कोठा (भखारी) शुद्ध ज्वीक सीके बिया, छयोँप्याक मोल्हुया, थःगु छेँया लुखाय् फय्तुना च्वेः आकाशपाखे स्वेगु बखते, जित ह्माउँसे च्वंगु वा (धान्य) या धाः वर्षात जुया दया च्वक्क कोठा वां भरिपूर्ण ज्वीमाः। जि जन्म काय्थाय्पत्तिं थ्व हे भार्या (=कला), थ्वहे काय्मच्चा, थ्वहे भौमचा, थ्वहे दास (नोकरी) प्राप्त ज्वीमाःधका इत्यादि प्रकारं आशिकायाना बिज्यागु जुल।

हानं उक्तानुरूपया अपूर्व घटना खना, महाजनया भार्या (कला) ह्मसें नं थथे विचा याना बिज्यात। जिह्म पति देवं थः पित्याना च्वंगु दुःख वेदना यात वास्ता हे मयासे वसपोल प्रत्यक बुद्ध यात थःगु भोजन भाग दान बिया बिज्यात। पति देवया पित्यागु दुःख वेदनां पीडित जुया च्वंगु खंकं, जिं नं थ्व भोजन नय फै मखु, धका, चिन्तना याना बिज्यासे महाजननीनं थःगु भोजन भाग श्रद्धा पूर्वक प्रत्यक बुद्ध यात दान बिया

प्रार्थना यात। भन्ते! प्रत्यक बुद्ध थ्व दानमय पुण्यया प्रभावं थनं लिपा थुगु प्रकारया दुर्भिक्ष जूगु गबलें स्वे म्वाले माः। बरु थथे जि याय् फयमा जासि थल छगः न्ह्योने तया सकल जम्बुदीप वासिपिंत भोजन बिया नं, जि गुथाय् तक दने मखु, उथाय्तक व हे जासि थले जा कया कया थाय् पाः मज्वीक, पुरे हे जुया वय माः।

हानं थनं लिपा जि जन्मका पत्ति थ्व हे भात, थ्व हे कायमचा, थ्व हे भौमचा, थ्व हे दास प्राप्त ज्वीमा धका थुगु प्रकारं आशिका याना बिज्यागु जुल।

माँबौपिनि उजागु श्रद्धा खना, महाजनया कायमचं नं जन्मदाता पिनिगु श्रद्धा यात थःगु श्रद्धा नं तपं च्वना अनुजात पुत्रया स्वभावं थःगु नं कर्तव्य भापा, थःगु भोजन भाग प्रत्यक बुद्ध यात श्रद्धां दान बिया प्रार्थना यात। थ्व दानमय पुण्यया प्रभावं थनं लिपा थुगु प्रकारया दुर्भिक्ष भय गबलें हे स्वे म्वालेमाः। बरु जिं थथे याय् फयमाः-दोछि दाँया छ्चिका छपा ज्वना सकल जम्बुदीप वासीपिंत दाँ लिकया बिया च्वंसा नं व छिचा न्ह्याबलें जाया च्वनेमाः। हानं जित थनं लिपा नं

थ्व हे जन्म दाता माँ बौपिं जुयमाः थ्व हे भार्या, थ्व हे दास प्राप्तज्वीमा धका आशिका याःगु जुल। महाजनया भौमचा नं माजु बाजु, व भात प्रमुख हनेमाःपिंगु, श्रद्धाया अनुकरण जुया थःगु भोजन भाग श्रद्धापूर्वक प्रत्यक बुद्धयात दानबिया प्रार्थना यात। थनं लिपा थ्व दानमय पुण्यया प्रभावं, थुगु प्रकारया दुर्भिक्ष भय गबलें हे स्वे म्वालिमाः। बरु जि थथे याय् फयमाः–फच्छि वा दुगु दालचा छगः न्ह्योने तया सकल जम्बुदीप वासिपिंत वा पुसा बिया नं व दालचाय् वा पाः मज्वीमाः। हानं लिपानं जन्मका पत्ति थ्व हे बाजु माजुपिं थ्व हे स्वामी थ्व हे दास प्राप्तज्वीमाः धका आशिका याःगु जुल।

तदनन्तर महाजनया परिवारपिंगु श्रद्धा खना दास जुया च्वंम्हसें नं मालिक पिंगु अनुकरण याना थःगु भोजन भाग श्रद्धां प्रत्यक बुद्ध यात दान बिया प्रार्थना यात। थनं लिपा थ्व दानमय पुण्यया प्रभावं थुगु प्रकारया दुर्भिक्ष भय गबलें हे स्वे म्वालेमाः। बरू जि बुँइँ सा वाकेगु बखते छगो हल्वं ज्वते याय् बले जःपाखे

स्वती व खःपांखे स्वती, द्थ्वी छती नापं न्हेती न्हेती झोः बुँ ज्वते ज्वीमा धका आशिका याःगु जुल। यदि दास जुया च्वंबलें उगु दानया पुण्यं सेनापति स्थान प्राप्त ज्वीमा धका प्रार्थना यासा नं पुरे ज्वीगु खः। तर उजागु आशिका मयासे थः मालिकपिंगु स्नेह भावं थथे धया नं आशिका यात,–जि जन्मकापत्ति न्ह्याबलें थ्वसपोल महाजन पिंहे मालिक प्राप्त ज्वीमा धका।

थुगु प्रकारं वाराणसी महाजन प्रमुख अपिं न्याह्म श्रद्धालु पुण्यवानपिंगु लोकोपकार विविध प्रार्थना न्यने धुंका, वसपोल भिक्षा कया बिज्याह्म प्रत्यक बुद्धं सुवा बिया बिज्यात। छिमिगु अभिलासा प्रार्थनानुसार पुरे ज्वीमा धका, प्रत्यक बुद्धपिसं आज्ञा ज्वीगु गाथा नं अनुमोदन याना बिज्यात—

इच्छितं पत्थितं तुह्यं सब्बेमेव समिज्झतु।
पूरेन्तु सब्बे सङ्कप्पा चन्दो पण्णरसो यथा॥
इच्छितं पत्थितं तुम्हं खिप्पमेव समिज्झतु।
पूरेन्तु सब्बे सङ्कप्पा मणिजोतिरसो यथा॥

दातापिं! छिसिगु प्रार्थनानुसार, छिमिगु

कामना फुक पुरे ज्वीमाः, गथे पुह्मीसिया चन्द्रमाः पूर्ण जुल, अथे हे पुरे जुया थःथःगु इच्छा मणिथें थिना सम्पूर्ण कल्पना पूर्ण ज्वीमा धका अनुमोदन याना बिज्यात।

अले वसपोल प्रत्यक-बुद्धं अपिं दातापिंगु चित्त प्रसन्न ज्वीगु कथं, चिन्तना याना बिज्यासे अधिष्ठान याना बिज्यात। थनं गुलितक गन्धमादन पर्वत तापाःगु खः, अनतक जि (आकाश मार्गं) वनेगु त्वखते थुपिं पुण्यवान्‌सिसं खनेमाः धका प्रत्यक-बुद्ध भिक्षाकया ल्याहाँ वन। अपिं महापुण्यवान्‌पिसं नं प्रत्यक-बुद्ध आकाशं वना च्वंगु स्वया च्वन। गन्धमादन पर्वते थ्यंका प्रत्यक-बुद्धं प्राप्त जूगु भिक्षा अन बिज्याना च्वंपिं न्याशल प्रत्यक- बुद्धपिंत नं उगु भोजन भागतया बिल। अथे सकसित नं भोजन गाःगु वसपोल प्रत्यक-बुद्धया आनुभावं परिपूर्ण जूगु खः।

उगु फुक अन जूगु भोजन दानादि घटना थःगु न्ह्योने च्वंगुथें च्वंकः स्वया वराणसी महाजनया परिवार सकलें प्रसन्न चित्तं हर्षताया च्वंगु जुल।

उगु अवस्था ह्निनसिया मध्यान समय जुया वना च्वन। अले महाजननीनं भोजया थलसिला पुसां तोपुया तल। थुखे महाजनया पित्याःगु सहयाय् मफया वल, एसां पित्याःगु दुःख वेदनायात सहयायां गोतुला च्वंछ-सिया न्ह्योःवेःकल। महाजनया बन्थ (संध्याइले) न्ह्यलं चाःबले, थःछ जहानयात धाल—जि सापहे पित्यात, जासिथले कोया प्यपुना च्वंगु छुं मदुला स्व धका। महाजननी नं थमं जासिसिला च्वलातय् धुंगु जूसा नं, छुं हे मन्त मधासे, जासि पुसपाः उला केना धाय् धैगु मतीतया थःछ स्वामी महाजनया वचन शिरोपर याना, जासिलिक्क वना, उगु जासि पुसा तीजक उला सोबले जासिथले तसकं बाँलागु जिइ स्वाँ थें तुइसे च्वंगु भोजन परिपूर्ण जुया जासिपुसा जांल्ह्योना च्वंगु खन। उगु दृश्य पुण्यया प्रभावं जूगु सीका महाजननीया मने प्रीति उत्पन्न जुया न शरीर छगूलिं याउँसे च्वंगु अनुभवयाना लय्लय्तातां थःछ स्वामी महाजनयात धाल—दना बिज्याहुं स्वामी! (आश्चर्य जुल) जि जासिथल सिला च्वला पुसपाः तया तैगु खः। तर उगु जासी आः जिइ

स्वाँथें तुइसे च्वंगु भोजन परिपूर्ण जुया च्वन। उकिं (थ्व संसारे) दान पुण्य धयागु यायमाःगु कर्तव्य कुशल खः धका जूगु खँ कन।

अले थःह्म स्वामीयात भोजनयाना बिज्याहुं धया अबु, काय् निह्मसितनं भोजन याकल। अमि नय् धुंका माजु भौ, निम्हं फय्तुना भोजन यात। अनंलिपा पूर्ण (नोकर) जुया च्वंह्मसित नं भोजन याकल। तर व जासिथले जा, का का थाय् पाः मज्वीक दयातुं वैच्वन। केवल चतनं जा ताना काइबले जक कयाथें खने दुगु जुल।

हानं महाजनया आशिकानुसार उक्तानुरूपं मोल्हुया उखुनुया दिने हे पुण्य परिक्षा याना सोबले फुक कोठा (भखारी) आदि ह्वापा वा (धान्यं) परिपूर्ण जुया च्वंथेंतुं, हाकनं झिनिदोल त्या वा कोठा भरिपूर्ण जुया वल।

व महाजनया गृहे भोजन उत्पन्न जुल। वा पुसा व भोजन आवश्यक जुया च्वंपित कावा धका महाजनं वाराणसी शहरे घोषणा याका बिज्यात। अले

शहरवासी मनुष्यपिसं महाजनया छेँ वना थःत आवश्यकअनुसार वा पुसा व भोजन काःवंगु जुल। सकल जम्बुदीपवासीपिंतनं व पुण्यवानम्ह महाजनद्वारा-जीवित ज्वीगु वा, भोजनादि प्राप्त जुया सकलया उपकार जूगु जुल।

व वाराणसी महाजन लिपा आयु परियोसान जुसेंलि अनं मृत्यु जुया वना देवलोके देवता धायका उत्पन्न जुल। अनं लिपा नं थ्व संसारे उगु जन्मया दानमय कुशल पुण्यया प्रभावं गबलें दिब्यलोके, गबलें मनुष्यलोके कर्मानुसार जन्म का कां, थुम्ह (शाक्यमुनि) बुद्धया पाले भद्दियनगरे सेठ कुले जन्म का वल। व महाजनया जाहानम्ह नं महाभोगकुले जन्मकया ल्यासिगु अवस्था जुसेंलि व हे महाजन याके विवाहिता रूपे वन।

महाजनया पूर्वकृत दानमय पुण्यया प्रभावं वया छेँ ल्यूने च्वे कनावयागु सुवर्ण फइचियागु वर्णनानुसार (विभिन्न प्रकारया लुँ यापिं) फइचास्वरूप खानी उत्पन्न जूगु जुल। पूर्व प्रार्थनानुसार व हे काय्मचा जूम्ह आः थुगु जन्मेनं काय्मचा जुया जन्म का वल। तथा

भौमचानं व हे भौमचा जू वल। दासनं व हे दास जू वल।

छन्हुया दिने मेण्डक महाजनं थ:गु पूर्वकृत पुण्य परिक्षा यायूगु मतीतया झिंनिदोल त्या वा कोठा शुद्धयाका, थः मोल्हुया छेँया लुखाय् च्वना, च्वे आकाशपाखे सोवले, च्वे कना वयागु अनुसारं हे ह्माउँसे च्वंगु वा (= धान्य) वर्षात जुया फुक कोठा (भखारी) वां परिपूर्ण जुल।

पुन महाजनं थ:दुपिं परिवारपिंगु पुण्य परिक्षा यायूगुनिंतिं, थःह्म जहान चन्द्रपद्मा, काय् धनञ्जय, भौ सुमनादेवी, दास पूर्णपितनं धाल–छिमिगु पुण्यनं परिक्षा याना सो धका।

महाजनया वचन न्यना साहुनी नं थ:गु अलंकार बाँलाकतिया, महाजनं खनेदेक न्ह्योने च्वना जाकि छमना दाना काल, व भोजन थुया, लुखाया न्ह्योने लायातःगु आसने फय्तुना, लुँयागु चतंकया भोजन मा:पिंत कावा धका घोषणा याका, का वक्कसित ज्वनात्रोगु थल जायक जायक भोजन बिया च्वन। उगु

हे प्रकारं न्हिच्छियंकं का वोःपिंत भोजन (दान) बियावं च्वन। तर चतनं काःगु जक खने दु, जा थले भोजनत छुं हे पाःमजू। थुगु प्रकारं आःजक अथे प्रदान याय् फुगु मखु।

व महाजननीनं ह्वापा जुया बिज्यापिं सम्यक् सम्बुद्धपिनि पाले नं भिक्षु महासंघपित दान ब्यूगु बखते, खःगु ल्हाति जासि थल ज्वना, जःगु ल्हातिं चतं ज्वना भिक्षा बिज्याक संघपितः भिक्षा पात्र जायक भोजन दान बिया वोगु जुयानिंतिं व महाजननीया खःगु पाःल्हाती न्यंक पलिस्वाँ चिह्न उत्पन्न जुल। जःगु पाःल्हाती न्यंक चन्द्र लक्षण उत्पन्न जुल।

ह्वानं गुपिं भिक्षु संघपिनिनिंतिं खःगु ल्हाति लःथल ज्वना, संघपिंत लःल्ह्वानेयाना बिया जूगु खः, उकिया प्रभावं, व महाजननीया जःगु पालितःले परिपूर्ण चन्द्र लक्षण दुगु खः। खःगु पालितःले पलेस्वाँया लक्षण दुवा जुयानिंति, व महाजननीया नां चन्द्रपद्मा धागु जुल। थ्व ब्याक पुण्यया प्रभावं जूगु खः।

अनंलि मेण्डक महाजनया कायूमचा धनञ्जय नं

अबुया वचन यात शिरोपर याना, पुण्यपरिक्षायानिंतिं मोल्हुया दोछि दाँया ह्मिचाछपा ज्वना, दाँया आवश्यक जूपिंत दाँ कावा धका, कावकसित, ज्वनावोगु थल जायक जायक बियाच्वन। न्ह्याक बिया छोसाँ नं परिनामे दोछिदाँ पाःमजू। थ्व नं दानमय पुण्यया प्रभावं जूगु खः।

हानं मेण्डक महाजनया भौमचा सुमनादेवी नं थःगु अलंकारं अलंकृत जुया बाजुया वचन यात आदरतया थःगु पुण्यया परिक्षायातिंनि फच्छि न्ह्यंगु दालचा छगःले वा फच्छि तया ज्वना वया, थःगु छेँ न्ह्योने फयतुना वा पुसा माःपिंत वा कावा धया का ब्वक परिसदपिंत ज्वनावोगु थल जायक जायक वा बिया छोत। तर न्ह्याक बिया छोसाँ नं दालचाय् वा पाः मज्वीक पुरेतुं जुया च्वंगु जुल। थ्वनं पुण्यया प्रभावं हे अथे जूगु खः धका सीके माः।

तदनन्तर मेण्डक महाजनया दास जुया च्वंम्ह पूर्ण धयाह्मसं नं मालिकया वचनयात गौरव तया थःगु पुण्य परिक्षाया निंतिं थःतः दुगु अलंकार बाँलाक धारण

याना, सुवर्णयागु हलो, जुवा, खिपः आदि सा वाकेगु ज्वलं तयार याना, दोहँ जोते याय्तः लुँयागु कठि ज्वना, दोहँ तयूत नं नस्वागु सुगन्धं म्हे छरे याना न्येकुटी लुँयागु खोलं छायपा याना, बुँई वना सा ताकः वन। पूर्ण बुँई सा वाकिबले छगः हल्वं ज्वते यासां जवं स्वती, खवं स्वती, दथु छती बुँई ज्वते जुया जम्मा न्हेती न्हेती झोः बु ज्वते याय् सिधैगु जुया च्वन। थ्व नं वयागु पुण्यया प्रभावं हे जूगु खः।

मेण्डक महाजनया गृहे नं जम्बुदीपे च्वना च्वंपिंत वा पुसा माःपिंत वा पुसा, हिरञ्ञ सुवर्णादि आवश्यक जुया कावोपिंत लुँ आदि बिया च्वंगु जुल।

थुगु प्रकारया महानुभावं सम्पन्न जुया, धन सम्पत्तिं परिपूर्ण जुया च्वंह्म मेण्डक महाजनं शास्ता बुद्ध भद्दिय नगरे बिज्यात धाःगु खँ न्यना, बुद्ध तथागतया स्वागतार्थ लैंय् वना च्वोह्म महाजनयात तिर्थङ्करपिसं खना न्यन, छाय् गृहपति छ कृयावादि जुया च्वनानं, अकृयावादि जुया च्वंह्म श्रमणगौतमयाथाय् वने त्यनागु धया निवारण यात।

तर अपिं तिर्थङ्कर तय्गु खँ मन्योसे, थःगु श्रद्धां वना शास्ता बुद्ध यात सादर वन्दना याना. छसिलिना फय् तुत। श्रद्धां वोन्न मेण्डक महाजन यात भगवान बुद्धं आनुपूर्विक (दानकथादि) सत्धर्मामृत उपदेश याना बिज्यात। मेण्डक महाजन देशनावसाने स्रोतापत्ति फले प्राप्त जुल।

अले उथाय् मेण्डक महाजनं थःत लँय् गुपिंतिर्थङ्कर तय्सं वने मते धया गंगु खः अमिगु अवर्ण खँ तथागत-यात निवेदन यात।

व खँया सम्बन्धे शास्ता बुद्धं मेण्डक महाजन यात थथे आज्ञा जुया बिज्यात। थ्व लोकजन धयापिं थःगु दोष धाःसा तद्धंगु दोषनं मखंपिं, मेपिंगु दोष धाःसा, मदुगु दोष नं दोष दुगु थें च्वंक धया ज्वी। गथे हिमो उखें थुखें वोया वनीगु खः व थें हे वेतः थ्वेतः सदेक मेपिनि मदुगु दोष नं अथे थथे धया कना ज्वीगु स्वभाव खः धका थुगु निम्न गाथा आज्ञा जुया बिज्यात।

सुदस्सं वज्जं अञ्ञेसं अत्तनो पन दुद्दसं,
परेसंहि सो वज्जानि ओपुणाति यथा भुसं।
अत्तनो पन छादेति कलिंव कितवा सठो ति॥

तदर्थ—'सुदस्सं वज्ज' न्ति, मेपिनिगु अनुमात्र दोष, द्वंगु यात नं 'सुदस्सं वज्ज' अःपुक हे खंके फुपिं ज्वी। 'अत्तनोपन' थःगु धाःसा तद्धंगु दोष द्वंगु नं 'दुद्दसं' खंके मफुपिं ज्वी। परेसंहिति मेपिनिगु धाःसा उक्तानुरूपं खंका च्वनिपिं जूयानिंतिं उह्म व्यक्तिं संघपिंगु विचेनं, मेपिनिगु दोष तद्धंगु थें च्वंक हिमो होले थें होला ज्वी,। 'कलिंव कितवा सठो' ति' सठो, चित्त देकोह्म व्याधां; कलिंव झंगतेत ज्वना स्यायेगु इच्छा जुइवं, झारपात आदिं थःगु शरीयात तोप्पीथेंतुं, थःगु दोषयात (मूर्खपिसं) तोपुइ धैगु अर्थ खः।

थ्व धर्म देशना अवसाने आपालं स्रोतापत्तिफल प्राप्त जूपिं दुगु जूल।

मेण्डक महाजनया बाखँ

क्वचाल

बुद्ध गौरव

(स्वाँया पुह्नी)

गौतम बुद्ध शाक्यसिंहया, जन्म जूगु वहे स्वाँयापुह्नी ।
मानव नुगले चेतना बीत, दें छको वल थ्व बछला पुह्नी ॥ १ धु
बुद्ध बुल अन लुम्बिनी बनसं, बुद्ध जुल अन बुद्धगयाय् ।
महापरिनिर्वाण कुशीनगरसं, जूगु स्मृति बीत वल ॥ २

स्वागत यायनु मानव भीसं, पवित्र मनया भाव तया ।
सत्य अहिंसा शान्तिगु शिक्षा, ब्यूह्म तथागत शरण वना ॥ ३
आर्य सत्यया मध्यम मार्ग, दुखः फुकेतः भीपिं वनेगु ।
जन्म मरणया हेतु व तृष्णा, निर्मूल याना शान्ति कायनु ॥ ४

विश्वया बन्दे शान्ति नायकं, ब्यूगु सुज्ञान प्रचार यायनु ।
बुद्ध धर्मया पवित्र ज्योतिं, जग जगुलिं हे सिचुका तयनु ॥ ५

बु० सं० २५०८। ने० सं० १०८४,
बुद्ध-जयन्ति उपलक्षे
ज्येष्ठ १३।२।०२१

च्वह्म - भिक्षु सुबोधानन्द
गणमहा विहार
कान्तिपुर नेपाल ।

अनुवादकया मेमेगु सफू

प्रकाशित:—

(१) नामाष्ट शतकम्.

(२) टेलकथा-गाथा.

(३) पटाचारा जीवनी.

(४) बुद्धोपदेश-मध्यममार्ग (कविता),

(५) गिरिमानन्द सूत्र.

सफू दैगु थाय्—

गणमहा विहार

काठमाडौं–नेपाल ।

